

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne sallittuja makuja koskevaan sääntelyyn

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoja hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi tupakkalain muuttamisesta. Aluehallintovirastot kiittävät mahdollisuudesta lausua asiassa.

Asiassa viitataan Etelä-Suomen aluehallintoviraston 24.4.2024 antamaan lausuntoon (ESAVI/14949/2024) ja lisäksi aluehallintovirastot lausuvat yhteisesti seuraavaa (lausuntoon on koostettu ympäristöterveydenhuollon ja terveydenhuollon yksikköjen näkemyksiä asiasta):

Nyt lausuntokierroksella olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa poikkeukset tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellosta on rajattu mentolin ja mintun makuihin (25 a §). Kansanterveyden näkökulmasta savuttomia nikotiinituotteita tulisi kuitenkin säädellä, kuten niin sanottua purutupakkaa, nenänuuskaa tai suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Aluehallintovirastot katsovat, että savuttomille nikotiinituotteille ei tulisi siten sallia mitään tunnusomaisia tuoksua tai makuja.

Tunnusomaisten makujen salliminen on jo sellaisenaan ristiriidassa tupakkalain 1 §:n mukaisen lain tarkoituksen kanssa. Samalla makujen salliminen aiheuttaa monenlaisia haittoja, kuten vaaraa sivullisille (esimerkiksi myrkytysvaaraa pienille lapsille, <https://www.laakarilehti.fi/terveydenhuolto/nikotiinipussi-pikkulapsen-suussa-tuo-myrkytysvaaran/?public=6a68a82aa3ca64aadf1763214163c811>). Makujen

salliminen lisää myös tuotteiden houkuttelevuutta, vaikka erityisesti lasten sekä nuorten nikotiinipussien käyttöä voitaisiin ehkäistä parhaiten kieltämällä kaikki makuaineet. THL:n uusimmassa kouluterveyskyselyssä on jo havaittu, että tupakointi on vähentynyt, mutta samalla muiden nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt (<https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja->

riippuvuudet/tupakka/tupakkatuotteet-ja-sahkosavuke/nikotiini). Lakiesityksen perusteluissa ei selkeästi käy ilmi, mihin perustuu ehdotuksessa esitetty väittämä (s. 24) siitä, että esimerkiksi mintun maku ei voisi olla nuorille kohdennettu maku.

Myös hammaslääketieteellisesti makujen salliminen aiheuttaa monenlaisia haittoja. Hammaslääketieteellisesti tällaiset perinteisesti happamat makeutusaineet aiheuttavat niin eroosiota, reikiintymistä kuin vihlontaakin hampaille. Makuaineet voivat aiheuttaa lisäksi aftoja (haavaumia), sekä

lichen tyyppistä muutosta (suun limakalvon syöpymä, syövän esiaste). Nikotiini puolestaan jo sellaisenaan vähentää syljen eritystä ja altistaa hampaiden karioitumiselle (reikiintymiselle) ja limakalvojen sekä hampaan kiinnityskudossairauksille. Mentolin kaltaiset maut ainoastaan voimistavat nikotiinin vaikutusta aivoihin lisäten nikotiiniriippuvuuden syntymistä. Samanaikaisesti kuluttajat voivat liittää mentolin ja mintun terveyteen niiden ollessa perinteisesti käytössä muun muassa xylitol-purukumissa, mikä luo virheellistä mielikuvaa tuotteista ja voi lisätä käyttökertojen pituutta.

Muut mahdolliset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta

Tupakkalakiin ehdotetun uuden 25 a §:n mukaan kuluttajalle ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa savutonta nikotiinituotetta, jossa on nikotiinia

enemmän kuin 16,6 milligrammaa grammassa tuotetta. Aluehallintovirastot katsovat lausunnossa ESAVI/14949/2024 esitetyn perusteluin, että

ehdotusta tulisi muuttaa tuotteiden nikotiinipitoisuusrajan osalta ja tuotteiden nikotiinipitoisuusrajaa tulisi edelleen laskea nyt esitetystä. Tämä

olisi keskeistä erityisesti lasten ja nuorten kannalta.

Kannatettavaa ehdotetussa sääntelyssä on se, että alaikäisiltä kiellettäisiin kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito (118 §) ja niiden maahantuonti

(62 §). Kannatettavaa on myös savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuus, sillä se edistäisi tuotteiden valvontaa, vaikka edellyttää samalla viranomaisilta erilaisten savuttomien nikotiinituotteiden tuntemusta.

Ehdotuksen mukaan 62 §:n ja 118 §:n kiellot koskisivat tupakkatuotteiden ohella tupakan vastikkeita, ja esimerkiksi hallussapitokielto laajenisi siten

muun muassa nikotiinipusseihin sekä nikotiinittomiin ”vapeihin”. Aluehallintovirastot katsovat, että tupakkalain 2 §:ssä olisi syytä määritellä vielä tarkemmin, mitä tupakan vastikkeilla tarkoitetaan. Määrittelyjen tarkentaminen on tarpeen, sillä esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa sekä oppilaitoksissa rehtorilla tai koulun opettajalla olisi ehdotuksen mukaan oikeus ottaa haltuun

tupakan vastike alaikäiseltä oppilaalta, mutta esitetyssä muodossa tuotteiden tunnistaminen tupakan vastikkeiksi voi olla vaikeaselkoista.

Ehdotuksessa olisi tarkennettavaa myös kuluttajien tekemien ilmoitusten osalta. Esityksessä viitataan siihen, että valvonta perustuisi ennen kaikkea esimerkiksi kuluttajien tekemiin ilmoituksiin (s. 19), mutta ei tarkenneta, mitä käytännössä tällaisilla kuluttajien tekemillä ilmoituksilla tarkoitetaan.

Aluehallintovirastot nostavat esille, että tuotteiden salliminen on vastoin ministeriön alkuperäistä tavoitetta ja lähettää yhteiskunnallisesti viestin

siitä, että tuotteiden käyttö on yleisesti hyväksyttävää. Tuotteiden kohderyhmän ollessa nuoret sekä nuoret aikuiset, on tuotteiden sallimisella siten laajat kansanterveydelliset vaikutukset. Esityksessä viitataan siihen, että nikotiinipussit olisivat nuuskan korvike. Näin ei kuitenkaan ole, koska kyseessä olisi uusi tuote. Esityksessä tulisi huomioida se, että monilla alueilla on jo nyt haasteita päästä esimerkiksi suunterveydenhuollon palveluihin ja riippuvuuspalveluihin, mutta nikotiinin käytön ja tuotteiden lisääntyminen ainoastaan kasvattaa entisestään palveluiden tarvetta eikä vaikutukset tule jakautumaan tasaisesti.

Lopuksi aluehallintovirastot kiinnittävät huomiota siihen, että tupakkalaki laajenee jatkuvasti koskemaan erilaisia tuotteita ja tuoteryhmiä. Näin ollen

tulevaisuudessa olisi syytä arvioida sitä, vastaako lain nimi enää sen sisältöä.

Kupari Meri

Itä-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastojen yhteinen lausunto